

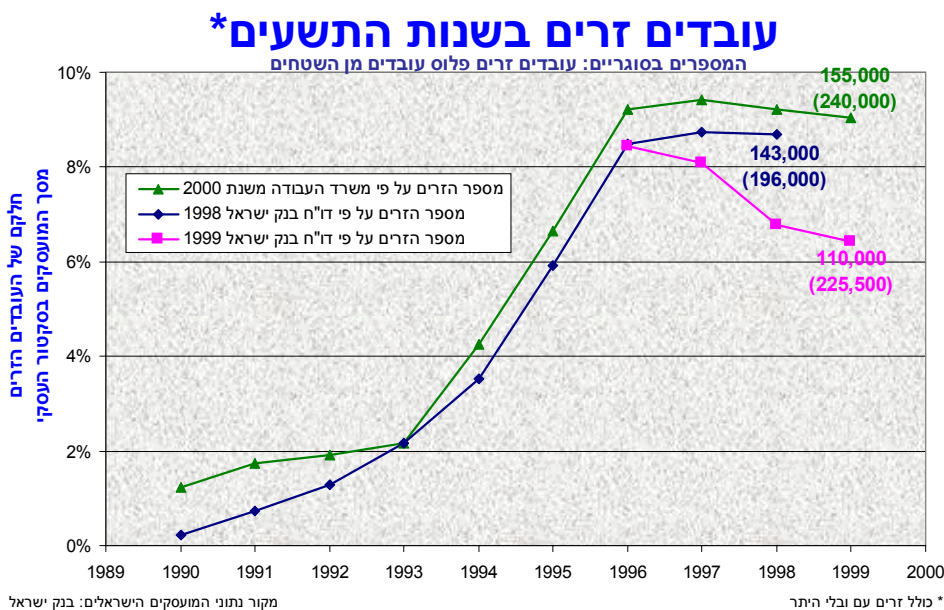
עובדים זרים

דן בן-דוד וחיים בן-שחר
 ביה"ס לכלכלה ע"ש איתן ברגלס
 אוניברסיטת תל-אביב

זה מאמר בסדרה המציעה מדיניות כלכלית-חברתית חדשה, שגיבש צוות של כלכלנים וסוציולוגים לבקשת ראש הממשלה ומנכ"ל משרדו.

עד ראשית שנות ה-90 היו מועסקים בישראל עובדים פלשתינאים בהיקף שהגיע ל-5% בקירוב ממספר המועסקים. בגלל הסגרים שהוטלו מסיבות בטחוניות, החלה ב-1993 זרימה של עובדים זרים מארצות שונות, אשר תוך 3 שנים הפכה להצפה, והגיעה למימדים מהגדולים בעולם. מאחר וחוקי העבודה החלים על ישראלים אינם מופעלים על הזרים, עלות העסקתם נמוכה בהרבה מתחת לשכר המינימום. עובדים אלה דחקו מועסקים ישראלים (במיוחד עובדים לא מיומנים), וגרמו בכך להגדלה מהותית באבטלה. שכרם הנמוך הביא גם לירידה בשכר של קבוצות ההכנסה הנמוכות. שתי תופעות אלה הגדילו את אי השוויון בהכנסה ברוטו, וגרמו לעלייה ניכרת בתשלומי הרווחה מתקציבי הממשלה לכיסוי דמי אבטלה למועסקים שנפלטו מעבודה, ולהשלמת הכנסה למועסקים ששכרם הריאלי ירד. זוהי מדיניות שאינה מתקבלת על הדעת, כאשר הממשלה למעשה מסבסדת את המעסיקים של העובדים הזרים, וגם נאלצת לשאת בתשלומי העברה אל השכבות שנפגעות מהמצאותם.

כאשר המשכורות והתנאים הם ברמה של העולם השלישי, אין למעסיקים תמריץ לעבור לטכנולוגיות יצור שהינן עתירות הון. לא במקרה מצא בנק ישראל שהפריון הכולל בענף הבניה ירד באופן רציף מאז 1994 ונמצא היום ברמה הנמוכה ב-25% מזו ששררה בארץ לפני שש שנים. לא במקרה מצאה חברת אפלייד אקונומיקס שההון לעובד, וכן שאר התשומות לעובד בענף הבניה הינם בין הנמוכים בעולם המתועש. לכן, בענף שאין בו

תמריצים לשפר את הפריזון, אין זה מפתיע שהתפוקה לעובד נמצאת בתחתית הסולם בהשוואה לעולם המערבי. לו היו המעסיקים חייבים להתמודד עם כח העבודה הקיים, ללא עובדים זרים, היו נאלצים לעבור לשיטות עבודה יעילות יותר - מה שהיה מאפשר להם לשלם שכר גבוה יותר ולמשוך אליהם עובדים ישראלים. המסקנה היא כי הכרחי לצמצם במהירות ובמידה ניכרת את מספר העובדים הזרים. הדרך היעילה ביותר להקטנת מספרם היא לחייב את המעסיקים בתנאי עבודה ותנאים סוציאליים כנדרש על-פי החוק עבור עובדים ישראלים, ובנוסף להטיל על המעסיקים מס מיוחד על העסקת עובד זר. מס זה מייצג פיצוי המשקף את הנטל החברתי הנובע מהעסקת עובדים זרים, ואשר כולל הוצאות תקציביות עבור דמי אבטלה והבטחת הכנסה, ועלויות חברתיות וסביבתיות הקשורות בהחזקת עובדים זרים ביישובים הישראלים. בתנאים אלה לא יהיה כדאי להעסיק עובדים זרים, והמעסיקים ייזמו בעצמם את החלפתם בעובדים ישראלים.

המצגת המלאה שהוצגה לממשלה מופיעה באתר האינטרנט: <http://econ.tau.ac.il/priorities>